

доц. д-р АЛЕКСАНДЪР ТАСЕВ

ИНСТИТУТ ЗА ИКОНОМИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА БАН

**ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ НА БЪЛГАРИЯ СЪС СТРАНИТЕ ОТ ОНД В
ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА**

FOREIGN TRADE OF BULGARIA WITH CIS COUNTRIES IN THE TRANSITION PERIOD

Associate Prof. Dr. Alexander Tassev

ECONOMIC RESEARCH INSTITUTE OF BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

Abstract: In this article has been examined the foreign trade exchange of Bulgaria with CIS countries – former members of the Council for Mutual Economic Assistance, from contemporary and retrospective aspect. The purpose was to identify the main reasons for the trade exchange state for the period 1986-2008, through analysis of exportation and importation structures, and to give directions for the considerable trade balance improvement. In the research process were given answers to the following important questions:

- which are the leading branches and commodities' groups of the trade exchange;
- which are the reasons for the big negative trade balance with CIS countries.

Key words: exportation, importation, negative balance, index, CIS

Въведение

Във външнотърговския стокообмен (ВТС) на България след 1989 г. настъпиха големи промени, които се изразяват в:

- Загубването на пазари с близо 40 годишна традиция, в т.ч. по линия на членството на България в СИВ¹.
- Преориентацията към нови пазари на база сключените споразумения за свободна търговия в периода 1993 – 2003 г.
- Голям първоначален срив на стокообмена - и на износа, и на вноса.
- Високи темпове на растеж на вноса пред износа и реализиране на много голямо отрицателно салдо.

Общото състояние на ВТС на България е функция както от определени политико - икономически фактори², така и от състоянието на стокообмена по регионални общности и страни.

В изследването е анализиран ВТС със страните от ОНД³. В периода предхождащ 1989 г., България има в тях утвърдени пазари с 40 годишна традиция и висок относителен дял. Страните от ОНД, са бивши членки на СИВ. С прекратяване съществуването на тази организация, търговията на България с тези страни се поставя на реални пазарни отношения.

След 1989 г. търговията със страните от ОНД се характеризира с:

- Рязък спад на стокообмена;
- Загубване на традиционни пазари;

¹ Съвет за икономическа взаимопомощ – съществувал в Източна Европа до 1990 г.

² Тасев. Ал. Водещи фактори за състоянието на външно-търговския стокообмен на Р.България в периода 1988 – 2003 г., Сп. "Икономически изследвания", кн. 3, С. 2006 г.

³ ОНД е основана в началото на м. Декември 1991 г. от Русия, Беларус и Украйна. По късно към организацията се присъединяват Армения (1991 г.), Молдова (1994 г.), Казахстан (1991 г.), Киргизстан (1991 г.), Таджикистан (1991 г.), Туркменистан (1991 г.), Азербайджан (1993 г.), Узбекистан (2003). Грузия е член на организацията от 1993 г., но на 14 август 2008 г., след началото на Втората южноосетинска война, грузинският парламент гласува единодушно страната да излезе от Общността на независимите държави. Според устава на ОНД, организацията може да бъде напусната само след едногодишно предизвестие (Бел. на ред.).

- След 2006 г. увеличен внос на енергоносители, суровини и материали спрямо периода преди 1989 г. ;

- Голямо отрицателно търговско салдо.

През целия период водещи търговски партньори на България от ОНД са Руската федерация и Украйна, с които към 2006 г. общият дял в износа е 58 % и на вноса 90 %, в т.ч. Руска федерация, износ 39 % и внос 76 %.

Основна цел на изследването е за периода 1986 – 2008 г., да се направи адекватна картина на стокообмена и на тази база да се посочат основните причини за състоянието на ВТС със страните от ОНД и да се дадат насоки за съществено подобряване на търговското салдо. В процеса на постигане на поставената цел се получиха резултати относно следните въпроси:

➤ *Кои са водещите отрасли и групи стоки в стокообмена.*

➤ *На каква стойност възлиза загубения пазарен дял в тези страни.*

➤ *Каква е зависимостта на българската икономика, от внос на енергоносители, суровини и материали, от страните от ОНД.*

Информационно осигуряване

За постигане на целта при анализа се ползва информационна база, създадена от автора на статията, във връзка негово изследване на външнотърговския стокообмен на България в периода 1986 – 2006 г., с акцентирание върху съпътстващите в същия период политико – икономически фактори.

Хармонизирането на националната статистика от 1992 г. с тази на ЕС, прекъсва съпоставимостта в статистическите времеви редове на външната търговия преди и след 1991 г. по отношение физическия обем и съдържанието на стоковите позиции.

Създадените от автора съпоставими статистически времеви редове са на ниво отрасловата структура по Класификатора на отраслите на народното

стопанство от 1986 г. (КОНС'86) за периода 1986 – 2006 г.¹ В нея индексите на физическите обеми на ВТС са коригирани със средногодишната инфлация на долара и девалвацията му спрямо еврото. Направена е оценка в щатски долари на стокообмена за периода 1986 -1991 г.² Статистиката на външната търговия по КОНС'86 е поддържана от НСИ до 1996 г. вкл. като единствена еднозначна връзка между стоковите позиции преди и след 1991 г. По отношение на възможността за пълноценен анализ чрез съдържащата се стокова структура в отраслите по КОНС'86, може да се добави следното - позициите на отрасловата структура на ВТС обхващат основните отрасли промишленост и селско стопанство и техните най-важни подотрасли. Общият брой на позициите, които НСИ отчита в износа е 25, а във вноса - 20. В тези позиции е агрегиран целият стокообмен³. Във връзка с прецизността и конкретността на едно изследване, допълнително по КОНС '86, са дезагрегирани най-важните отрасли. Отделно е изведена стокова информация за някои производства, непубликувана преди 1992 г. Като резултат, разработените таблици на стокообмена по КОНС '86, съдържат в износа и във вноса по 52 позиции. Този статистически подход е мултиплициран по отношение на стокообмена на България по регионални общности и съвкупности от страни.

¹ Тасев, Ал., Статистически времеви редове на външнотърговския стокообмен на България, 1986 – 2006 г., Акад. издателство „проф. М. Дринов“, 2011 г.

² Тасев, Ал., Съпоставимостта в статистическите времеви редове на външнотърговския стокообмен на България в периода 1986 – 2006 г., сп. “Икономическа мисъл”, кн. 3., 2011 г.

³ Вж. отрасловата структура на стокообмена на България в годишниците на НСИ от 1987 до 1997 г.

Таблица 1. Външнотърговски стокообмен на България - общо и с ОНД, 1986 – 2006

	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Deflator export																					
Deflator import		0.98	0.90	1.0	1.0	1.0	1.26	1.30	1.33	1.36	1.39	1.42	1.44	1.46	1.49	1.52	1.49	1.69	1.85	1.89	1.92
ИЗНОС	6 286.8	6 404.1	6 550.8	6 404.0	4 910.7	3 432.6	3 981.7	3 768.7	3 935.1	5 344.9	4 890.2	4 939.7	4 193.5	4 006.4	4 824.6	5 112.9	5 692.1	7 444.8	9 877.0	11 635.2	14 966.8
индекс	100.0	101.9	104.2	101.9	78.1	54.6	63.5	59.9	62.6	85.0	77.8	78.6	66.7	63.7	76.7	81.3	90.5	118.4	157.1	188.3	237.9
кор. индекс	100.0	101.9	104.2	101.9	78.1	54.6	50.4	46.1	47.1	62.5	56.0	55.3	46.3	43.6	51.5	53.5	60.8	70.1	84.9	99.6	123.9
вв. индекс	100.0	101.9	102.3	97.8	76.7	69.9	116.3	94.4	104.4	135.8	91.5	101.0	84.9	95.5	120.4	106.0	111.3	130.8	132.7	119.8	126.4
О	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Б	6 756.4	6 533.5	6 319.1	5 982.9	4 794.2	2 700.4	4 529.6	5 120.3	4 271.5	5 638.2	5 073.9	4 832.0	4 956.7	5 515.1	6 507.1	7 260.8	7 903.4	10 753.6	14 380.4	18 312.3	23 029.6
Щ	100.0	96.7	93.5	88.6	71.0	40.0	67.0	75.8	63.2	83.4	75.1	73.0	73.4	81.6	96.3	107.5	117.0	159.2	212.8	271.0	340.9
О	100.0	98.5	103.7	98.9	75.9	62.9	53.2	58.3	47.5	61.4	54.0	51.4	50.9	55.9	64.6	70.7	79.0	94.2	115.0	143.4	177.5
кор. индекс	100.0	96.7	96.7	94.7	80.1	56.3	167.7	113.0	83.4	132.0	90.0	97.2	100.5	111.3	118.0	111.6	108.9	136.1	133.7	127.3	125.8
вв. индекс	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
САЛДО	-469.6	-129.4	231.7	421.1	116.5	732.2	-537.9	-1 351.6	-336.4	-293.3	-183.7	7.7	-763.2	-1 508.7	-1 682.5	-2 147.9	-2 211.3	-3 308.8	-4 503.4	-6 477.1	-8 072.8
ИЗНОС	3 841.2	3 912.9	4 094.3	4 175.4	3 142.8	1 709.4	893.4	731.5	764.6	932.5	949.7	882.8	544.6	355.0	293.3	299.1	256.2	288.7	361.3	405.7	587.2
индекс	100.0	101.9	106.6	108.7	81.8	44.5	23.3	19.0	19.9	24.3	24.7	23.0	14.2	9.2	7.6	7.8	6.7	7.5	9.4	10.6	15.3
кор. индекс	100.0	101.9	106.6	108.7	81.8	44.5	18.5	14.6	15.0	17.9	17.8	16.2	9.8	6.3	5.1	5.1	4.5	4.4	5.1	5.6	8.0
вв. индекс	100.0	101.9	104.6	102.0	75.3	54.4	52.3	81.9	104.5	122.0	101.8	93.0	61.7	65.2	82.6	102.0	85.7	112.7	125.1	112.3	144.7
О	61.1	61.1	62.5	65.2	64.0	49.8	22.4	19.4	19.4	17.4	19.4	17.9	13.0	8.9	6.1	5.8	4.5	3.9	3.7	3.4	3.9
Б	3 810.6	3 743.7	3 380.7	3 165.0	2 708.7	1 166.6	1 253.4	1 739.9	1 117.7	1 475.1	1 866.3	1 615.2	1 250.1	1 257.8	1 807.3	1 728.4	1 459.0	1 924.9	2 677.9	3 874.1	5 162.9
Щ	100.0	98.2	88.7	83.1	71.1	30.6	32.9	45.7	29.3	38.7	49.0	42.4	32.8	33.0	47.4	45.4	38.3	50.5	70.3	101.7	135.5
О	100.0	100.0	98.4	92.8	76.0	48.2	26.1	35.1	22.1	28.5	35.2	29.8	22.8	22.6	31.8	29.8	25.9	29.9	38.0	53.8	70.6
кор. индекс	100.0	98.2	90.3	93.6	85.6	43.1	107.4	138.8	64.2	132.0	126.5	86.5	77.4	100.6	143.7	95.6	84.4	131.9	139.1	144.7	133.3
вв. индекс	56.4	57.3	53.5	52.9	56.5	43.2	27.7	34.0	26.2	26.2	36.8	32.7	25.2	22.8	27.8	23.8	18.5	17.9	18.6	21.2	22.4
САЛДО	30.6	169.2	713.5	1 010.5	434.1	542.9	-360.0	-1 008.4	-353.1	-542.6	-916.6	-732.4	-705.5	-902.8	-1 514.0	-1 429.3	-1 202.8	-1 636.2	-2 316.6	-3 468.4	-4 575.7

До-пълнително в информационната база данни са включени водещите промиш-лени и селско стопански групи от стоки на четвърто ниво на Хармонизираната система. На получените резултати е дадена положителна оценка с писмо на НСИ № 33-00-55 от 18.06.2008 г.

1. Общи показатели на ВТС 1986 – 2006 г.

През 1986 г. относителният дял на износа за СССР (ОНД) е 61.1 % на стойност 3841.2 млн. щ.д.. Вносът е с относителен дял 56.4 % и в размер на 3810.6 млн. щ.д. Търговското салдо е положително.

В периода 1986 – 1989 г. има тенденция на ръст на износа, който за 1989 г. достига 4175.4 млн.щ.д., а при вноса има спад и е на стойност 3165.0 млн.щ.д. Търговското салдо остава положително за целия период и за 1989 г. е 1010.5 млн.щ.д.

От 1990 г. започва спад на износа за страните от ОНД, който в периода до 1997 г. достига най-ниската си точка през 1993 г. За тази година износоът е 731.5 млн.щ.д., а вносът е 1739.9 млн.щ.д.

От 1992 г. салдото е непрекъснато отрицателно и за 1993 г. е 1008.4 млн.щ.д.

До 1997 г. има задържане на спада в експорта, като годините 1995 и 1996 са пикови за износа в периода след 1992 г. След това тенденцията на спад се възстановява и за 2006 г. физическият обем на износа е паднал на 8 % спрямо 1986 г., а относителния дял е 3.9 % и стойностният размер е 587.2 млн.щ.д. Вносът за същия период бележи значителен спад по отношение на относителния дял, но същевременно физическият обем има непрекъснат ръст. За 1992 г. относителния дял на вноса пада на 27.7 %, а физическият обем спрямо 1986 г. е 26 %. След това за 1995 г. нараства на 38.7 %, при относителен дял 26.2 %, а за

2006 г. е 70.6 %, при относителен дял 22.4 %.

В периода 1992 – 2006 г. търговското салдо е непрекъснато отрицателно и за 2006 г. достига размер от 4575.7 млн.щ.д. (табл. 1). През следващите две години стокообмена продължава да нараства с високи темпове. **За 2008 г. ръстът на износа е 2.5 пъти, а на вносът 1.7 пъти по-голям спрямо 2006 г. Поради ниската стойност на износа в сравнение с вноса за 2006 г. ефекта върху търговското салдо за 2008 г. е несъществен и то нараства 1.6 пъти и достига 7411.6 млн. щ.д.**

Констатираните факти и тенденции във ВТС на България със страните от ОНД (СССР) за периода 1986 – 2006 г. се обясняват със следните причини:

След 1989 г. спадът във ВТС със СССР се дължи преди всичко на намалените производствени възможности и ниското качество на продукцията на отрасловата икономика на България в края на последната петилетка и разпадането на СИВ.

Допълнително от 1992 г. резкият спад на износа и голямото отрицателно търговско салдо със страните от ОНД се дължат от една страна на политическата преориентация на България към ЕС и влошаването на външноикономическите отношения най-вече с Русия и от друга страна на голямата зависимост на българската икономика от суровини и енергоносители. Техният внос се извършва от страните на ОНД, който е между 22 % и 24 % от целия внос за България и формира до 56 % от общото отрицателно търговско салдо в периода 2006 – 2008 г.

По отношение на зависимостта на българските производства в отраслите химическа промишленост, черна металургия и електроенергия от внос на суровини и енергийни ресурси от ОНД (предимно Русия), трябва да се напомни, че те и до ден днешен са технически оборудвани предимно от

Таблица 2. Водещи отрасли в износа за 1995 г. и индекси на физическия им обем спрямо 1992 г.

Отрасли	Относителен дял (%)		Индекс (%)
	1992 г.	1995 г.	1995 г.
ХВП	33.0	49.1	143.8
ХВП, в т.ч. ТП	20.8	22.9	106.5
ХВП, в т.ч. ВСП	4.4	12.0	265.9
ХВП, в т.ч. КП	1.8	3.7	198.6
ХКП	11.5	22.0	184.9
ММП	18.7	10.1	52.5
ЕЕП	15.1	7.7	49.4
РАСТ	6.7	0.6	9.1
ККП	3.1	1.2	36.6

тези страни. В тази връзка обръщаме внимание, че петролната рафинерия край Бургас е с оборудване за преработка на тежък петрол, какъвто е руския. За 2006 г. вносьт на нефт достига 3 210 млн.щ.д., а за 2008 г. нараства 4987.4 млн. д. Съответните числа за природния газ са 580 млн. щ.д. и 1226.2 млн. щ.д.

2. Водещи отрасли и групи стоки във ВТС 1992 – 2006 г.

Разглеждането на стокообмена, по отрасли и групи от стоки, дава възможност за по прецизен анализ и съответни изводи относно експортната и импортна структури.

Износ

*Водещи отрасли*¹ в износа за 1992 г. с отн. дял по-голям от 3% са: ХВП - 33 %, в т.ч. ТП – 20.8 %, ВСП – 4.4 %, КП – 1.8 %, ММП - 18.7 %, ЕЕП – 15.1 %, ХКП – 11.5 %, РАСТ - 6.7 % и ККП – 3.1 %. Сумарно общия дял на водещите отрасли е 88.1 % (табл.2).

Водещи групи стоки в износа за 1992 г. :

- Водещи селскостопански стоки са: цигари и пури, суров тютюн, спиртни напитки, пшеница, вина, семена за посев, месни консерви, зеленчукови

консерви, захар и т.н.. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 38.7 %, на стойност 345.7 млн.щ.д., в т.ч. цигари с дял 20.8 %, на стойност 185.4 млн.щ.д.;

- Водещи промишлени стоки са: кари, кари-повдигачи, електроакумулатори, електропроводници, карбонати, медикаменти, електродвигатели и генератори, медни руди и концентрати, кожени обувки и т.н. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 41.5 %, на стойност 370 млн.щ.д. (табл. 3).

Интересно е да се проследи структурата и обема на износа за пиковата 1995 г., които показват отчасти и състоянието на отрасловата икономика на България преди кризата от края на 1996 г.

Водещи групи стоки в износа за 1995 г.:

- Водещи селскостопански стоки са: цигари и пури, вина, спиртни напитки, сосове и горчица, зеленчукови консерви; месни консерви, слънчогледово и други масла, суров тютюн, тестени храни, захар, консервирани домати и т.н. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 48.1 %, на стойност 448.9 млн.щ.д., в т.ч. цигари с дял 23 %, на стойност 213 млн.щ.д.;

¹ Съкращенията на имената на отраслите и други съкращения са дадени в табл. 10.

Таблица 3. Водещи стоки в износа на България към страните от ОНД през 1992 г.

(млн. щ.д.)

№	КОД по КН	Описание на стоката	ИЗНОС	Дял
ОБЩО ИЗНОС			893,4	100,0
СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ				
1	2402	ЦИГАРИ И ПУРИ	185,4	20,8
2	2401	СУРОВ ТЮТЮН	37,9	4,2
3	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	24,2	2,7
4	1001	ПШЕНИЦА	18,5	2,1
5	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	12,5	1,4
6	1209	СЕМЕНА ЗА ПОСЕВ, СПОРИ	9,9	1,1
7	1602	МЕСНИ КОНСЕРВИ	7,0	0,8
8	1003	ЕЧЕМИК	6,4	0,7
9	2001	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ С ОЦЕТ	4,9	0,5
10	1701	ЗАХАР, ЗАХАРОЗА	4,9	0,5
11	1806	ШОКОЛАДИ	4,6	0,5
12	2007	КОНФИТЮРИ, МАРМЕЛАДИ, ЖЕЛЕТА И ДР.	4,3	0,5
13	0207	ПТИЧЕ МЕСО И КАРАНТИИ	4,2	0,5
14	2103	СОСОВЕ, ГОРЧИЦА И ДР.	3,5	0,4
15	1005	ЦАРЕВИЦА	3,1	0,3
16	2005	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ БЕЗ ОЦЕТ	2,9	0,3
17	2002	КОНСЕРВИРАНИ ДОМАТИ	2,9	0,3
18	2008	ЗАМРАЗЕНИ ПЛОДОВЕ	1,8	0,2
19	2009	ПЛОДОВИ И ЗЕЛЕНЧУКОВИ СОКОВЕ	1,4	0,2
20	2203	БИРИ	1,2	0,1
21	2207	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	1,0	0,1
22	2202	БЕЗАЛКОХОЛНИ НАПИТКИ	0,9	0,1
23	0710	ЗЕЛЕНЧУЦИ ВЪВ ВОДА ИЛИ ЗАМРАЗЕНИ	0,8	0,1
24	0901	КАФЕ	0,8	0,1
25	1704	ЗАХАРНИ ИЗДЕЛИЯ БЕЗ КАКАО	0,7	0,1
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ			345,7	38,7
ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ				
1	8709	КАРИ	54,5	6,1
2	8427	КАРИ-ПОВДИГАЧИ	49,9	5,6
3	8507	ЕЛЕКТРОАКУМУЛАТОРИ	33,1	3,7
4	8544	ЕЛЕКТРОПРОВОДНИЦИ	29,4	3,3
5	2836	КАРБОНАТИ, ПЕРКАРБОНАТИ	28,9	3,2
6	3004	МЕДИКАМЕНТИ (НА ДРЕБНО)	23,2	2,6
7	8501	ЕЛЕКТРОДВИГАТЕЛИ И ГЕНЕРАТОРИ	15,7	1,8
8	6810	ИЗДЕЛИЯ ОТ ЦИМЕНТ И БЕТОН	15,0	1,7
9	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	13,9	1,6
10	6403	КОЖЕНИ ОБУВКИ	13,1	1,5
11	3923	ПЛАСТМАСОВИ ОПАКОВКИ	12,2	1,4
12	8517	КАБЕЛНА СЪОБЩИТЕЛНА ТЕХНИКА	9,7	1,1
13	9406	СГЛОБЯЕМИ КОНСТРУКЦИИ	8,3	0,9
14	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	7,9	0,9
15	4303	ОБЛЕКЛА ОТ КОЖУХАРСКИ КОЖИ	6,2	0,7
16	8536	ЕЛЕКТРОСЪЕДИНИТЕЛНА АПАРАТУРА ДО 1000 v	6,1	0,7
17	8537	ЕЛЕКТРОКОМУТАЦИОННИ ТАБЛА	5,9	0,7
18	6203	МЪЖКИ КОСТЮМИ, САКА, ПАНТАЛОНИ	5,8	0,6
19	4011	ПНЕВМАТИЧНИ ГУМИ	5,2	0,6
20	8431	ЧАСТИ ЗА ПОДЕМНИ И ЗЕМЕКОПНИ МАШИНИ	4,8	0,5
21	8471	ЕЛЕКТРОННИ ИЗЧИСЛИТЕЛНИ МАШИНИ	4,8	0,5
22	8413	ПОМПИ И ЕЛЕВАТОРИ ЗА ТЕЧНОСТИ	4,7	0,5
23	8525	РАДИО И ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРЕДАВАТЕЛИ	4,2	0,5
24	9403	БИТОВИ И КАНЦЕЛАРСКИ МЕБЕЛИ	4,1	0,5
25	8402	ПАРОГЕНЕРАТОРИ	3,9	0,4
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ			370,5	41,5
ОБЩО ЗА ВОДЕЩИТЕ СЕЛСКОСТОП. И ПРОМИШЛ. СТОКИ			716,2	80,2

Таблица 4. Водещи стоки в износа на България към страните от ОНД през 1995 г.

(млн. щ.д.)

№	КОД по КН	Описание на стоката	ИЗНОС	Дял
ОБЩО ИЗНОС			932,5	100,0
СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ				
1	2402	ЦИГАРИ И ПУРИ	213,4	22,9
2	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	53,4	5,7
3	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	48,5	5,2
4	2103	СОСОВЕ, ГОРЧИЦА И ДР.	22,6	2,4
5	2001	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ С ОЦЕТ	12,3	1,3
6	1602	МЕСНИ КОНСЕРВИ	10,8	1,2
7	1512	СЛЪНЧОГЛЕДОВО, ПАМУЧНО, ШАФРАНОВО МАСЛО	10,3	1,1
8	2401	СУРОВ ТЮТЮН	9,5	1,0
9	1902	ТЕСТЕНИ ХРАНИ, МАКАРОНИ И ДР.	9,3	1,0
10	2005	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ БЕЗ ОЦЕТ	8,3	0,9
11	1701	ЗАХАР, ЗАХАРОЗА	6,4	0,7
12	2002	КОНСЕРВИРАНИ ДОМАТИ	6,4	0,7
13	2207	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	6,3	0,7
14	1101	БРАШНО ОТ ПШЕНИЦА ИЛИ РЪЖ	5,5	0,6
15	0303	ЗАМРАЗЕНИ РИБИ	4,4	0,5
16	0207	ПТИЧЕ МЕСО И КАРАНТИИ	3,9	0,4
17	2203	БИРИ	3,8	0,4
18	2008	ЗАМРАЗЕНИ ПЛОДОВЕ	2,6	0,3
19	2009	ПЛОДОВИ И ЗЕЛЕНЧУКОВИ СОКОВЕ	2,5	0,3
20	1806	ШОКОЛАДИ	2,0	0,2
21	2007	КОНФИТУРИ, МАРМЕЛАДИ, ЖЕЛЕТА И ДР.	2,0	0,2
22	0805	ЦИТРУСОВИ ПЛОДОВЕ	1,3	0,1
23	2202	БЕЗАЛКОХОЛНИ НАПИТКИ	1,2	0,1
24	0809	КАИСИИ, ЧЕРЕШИ, ПРАСКОВИ, СЛИВИ	1,2	0,1
25	0407	ПТИЧИ ЯЙЦА С ЧЕРУПКА	1,0	0,1
		ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	448,9	48,1
ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ				
1	3004	МЕДИКАМЕНТИ (НА ДРЕБНО)	49,9	5,4
2	3306	ПАСТИ ЗА ЗЪБИ И ДР.	41,7	4,5
3	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	36,9	4,0
4	8427	КАРИ-ПОВДИГАЧИ	23,7	2,5
5	8507	ЕЛЕКТРОАКУМУЛАТОРИ	18,7	2,0
6	3305	ПРЕПАРАТИ ЗА КОСА	17,4	1,9
7	8544	ЕЛЕКТРОПРОВОДНИЦИ	10,9	1,2
8	7010	СТЪКЛЕН АМБАЛАЖ	9,5	1,0
9	8431	ЧАСТИ ЗА ПОДЕМНИ И ЗЕМЕКОПНИ МАШИНИ	9,2	1,0
10	6305	ТЕКСТИЛНИ ЧУВАЛИ И ТОРБИ	7,2	0,8
11	6403	КОЖЕНИ ОБУВКИ	6,7	0,7
12	3923	ПЛАСТМАСОВИ ОПАКОВКИ	6,3	0,7
13	9403	БИТОВИ И КАНЦЕЛАРСКИ МЕБЕЛИ	6,1	0,7
14	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	5,9	0,6
15	4819	ХАРТИЕН АМБАЛАЖ И ОПАКОВКИ	5,7	0,6
16	8473	ЧАСТИ И ПРИНАДЛЕЖНОСТИ ЗА КАНЦЕЛ.МАШИНИ	5,5	0,6
17	7610	АЛУМИНИЕВИ КОНСТРУКЦИИ	5,1	0,5
18	4010	КАУЧУКОВИ ЛЕНТИ И РЕМЪЦИ	5,1	0,5
19	8709	КАРИ	4,8	0,5
20	8470	СМЕТАЧНИ И СЧЕТОВОДНИ МАШИНИ	4,7	0,5
21	8702	АВТОБУСИ, ТРОЛЕЙБУСИ	4,7	0,5
22	5904	ЛИНОЛЕУМИ	4,3	0,5
23	8413	ПОМПИ И ЕЛЕВАТОРИ ЗА ТЕЧНОСТИ	3,8	0,4
24	4814	ТАПЕТИ И ОБЛИЦОВКИ ОТ ХАРТИЯ	3,6	0,4
25	8524	НОСИТЕЛИ НА ИНФОРМАЦИЯ СЪС ЗАПИС	3,6	0,4
		ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ	301,0	32,3
		ОБЩО ЗА ВОДЕЩИТЕ СЕЛСКОСТОП. И ПРОМИШЛ. СТОКИ	749,9	80,4

Таблица 5. Водещи стоки в износа на България към страните от ОНД през 2006 г.

(млн. щ.д.)

No	КОД по КН	Описание на стоката	ИЗНОС	Дял
ОБЩО ИЗНОС			587,2	100,0
СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ				
1	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	55,8	9,5
2	2401	СУРОВ ТЮПЮН	7,2	1,2
3	2106	ПРОТЕИНОВИ КОНЦЕНТРАТИ И ДР.	4,3	0,7
4	1905	БИСКВИТИ И СЛАДКАРСКИ ИЗДЕЛИЯ	3,8	0,6
5	2205	ВЕРМУТИ	3,1	0,5
6	2402	ЦИГАРИ И ПУРИ	3,0	0,5
7	2005	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ БЕЗ ОЦЕТ	2,9	0,5
8	2008	ЗАМРАЗЕНИ ПЛОДОВЕ	2,7	0,5
9	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	2,1	0,4
10	2309	ХРАНА ЗА КУЧЕТА И КОТКИ	1,7	0,3
11	1001	ПШЕНИЦА	1,6	0,3
12	2001	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ С ОЦЕТ	1,2	0,2
13	0406	СИРЕНА И ИЗВАРА	1,2	0,2
14	1702	ЛАКТОЗА, МАЛТОЗА, ФРУКТОЗА, ГЛЮКОЗА	0,8	0,1
15	0407	ПТИЧИ ЯЙЦА С ЧЕРУПКА	0,8	0,1
16	2306	КЮСПЕ ОТ МАСЛОДАЙНИ РАСТЕНИЯ	0,7	0,1
17	2009	ПЛОДОВИ И ЗЕЛЕНЧУКОВИ СОКОВЕ	0,6	0,1
18	1806	ШОКОЛАДИ	0,6	0,1
19	0103	ЖИВИ СВИНЕ	0,6	0,1
20	1805	КАКАО НА ПРАХ	0,6	0,1
21	1211	ЛЕКАРСТВЕНИ И КОЗМЕТИЧНИ РАСТЕНИЯ	0,4	0,1
22	0710	ЗЕЛЕНЧУЦИ ВЪВ ВОДА ИЛИ ЗАМРАЗЕНИ	0,3	0,1
23	0207	ПТИЧЕ МЕСО И КАРАНТИИ	0,2	0,0
24	1604	РИБНИ КОНСЕРВИ, ХАЙВЕР	0,2	0,0
25	1602	МЕСНИ КОНСЕРВИ	0,2	0,0
		ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ	96,6	16,5
ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ				
1	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	103,9	17,7
2	3004	МЕДИКАМЕНТИ (НА ДРЕБНО)	65,4	11,1
3	8481	ФИТИНГИ, АРМАТУРА	26,6	4,5
4	3305	ПРЕПАРАТИ ЗА КОСА	14,5	2,5
5	8708	АВТОЧАСТИ	13,8	2,4
6	8507	ЕЛЕКТРОАКУМУЛАТОРИ	12,9	2,2
7	8431	ЧАСТИ ЗА ПОДЕМНИ И ЗЕМЕКОПНИ МАШИНИ	9,9	1,7
8	7403	РАФИНИРАНА МЕД И СПЛАВИ	8,9	1,5
9	4410	ДЪРВЕНО-СТРУЖКОВИ ПЛОЧИ	7,5	1,3
10	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	6,7	1,1
11	2836	КАРБОНАТИ, ПЕРКАРБОНАТИ	6,4	1,1
12	8802	МОТОРНИ ЛЕТАТЕЛНИ АПАРАТИ	6,1	1,0
13	6910	САНИТАРНО ОБОРУДВАНЕ ОТ КЕРАМИКА	6,1	1,0
14	8901	ТРАНСПОРТНИ КОРАБИ	5,7	1,0
15	3701	ФОТОФИЛМИ И ПЛАКИ	5,7	1,0
16	8418	ХЛАДИЛНИ МАШИНИ	5,5	0,9
17	3902	ПЪРВИЧНИ ПОЛИПРОПИЛЕНИ	4,9	0,8
18	8427	КАРИ-ПОВДИГАЧИ	4,5	0,8
19	8535	ЕЛЕКТРОСЪЕДИНИТЕЛНА АПАРАТУРА НАД 1000 v	4,4	0,7
20	3923	ПЛАСТМАСОВИ ОПАКОВКИ	4,4	0,7
21	3307	ДЕЗОДОРАНТИ, КРЕМОВЕ ЗА БРЪСНЕНЕ И ДР.	3,8	0,6
22	8422	МИЯЧНИ И ПЪЛНАЧНИ МАШИНИ	3,8	0,6
23	8413	ПОМПИ И ЕЛЕВАТОРИ ЗА ТЕЧНОСТИ	3,6	0,6
24	7308	МЕТАЛНИ КОНСТРУКЦИИ	2,9	0,5
25	8434	ДОИЛНИ И МЛЕКОПРЕРАБОТВАЩИ МАШИНИ	2,9	0,5
		ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ	340,8	58,0
		ОБЩО ЗА ВОДЕЩИТЕ СЕЛСКОСТОП. И ПРОМИШЛ. СТОКИ	437,4	74,5

- Водещи промишлени стоки са: медикаменти, пасти за зъби, нефтопродукти, кари-повдигачи, електроакумулатори, препарати за коса, електропроводници, стъклен амбалаж, части за подедни и земекопни машини, текстилни чували и торби, кожени обувки, пластмасови опаковки и т.н. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 32.3 %, на стойност 301 млн.щ.д. (табл. 4).

Водещи групи стоки в износа за 2006 г.:

- Водещи селскостопански стоки са: вина, суров тютюн, протеинови концентрати, спиртни напитки, какао на прах, замразени плодове, зеленчукови консерви с оцет, бисквити, захарни изделия, захар и т.н. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 16.5 %, на стойност 96.6 млн.щ.д., в т.ч. цигари с дял 0.6 %, на стойност 3 млн.щ.д.;

- Водещи промишлени стоки са: нефтопродукти, медикаменти, фитинги, препарати за коса, авто части, електроакумулатори, части за подедни и земекопни машини, рафинирана мед и сплави, дървено-стружкови плочи, карбонати и т.н. Сумарният дял на водещите двадесет и пет стоки е 58 %, на стойност 340.8 млн.щ.д. (табл. 5).

От направения преглед на динамиката на износа за страните от ОНД

Таблица 6. Водещи отрасли в износа за 2006 г. и индекси на физическия им обем спрямо 1992г.

Отрасли	Относителен дял (%)		Индекс (%)
	1992 г.	2006 г.	2006 г.
ХКП	11.5	42.0	180.6
ХВП	33.0	16.1	24.2
ХВП, в т.ч. ТП	20.8	0.6	1.4
ХВП, в т.ч. ВСП	4.4	10.4	117.5
ХВП, в т.ч. КП	1.8	1.3	37.4
ММП	18.7	22.0	58.2
ЕЕП	15.1	6.6	21.7
РАСТ	6.7	0.5	3.4
ККП	3.1	0.1	1.9

Сумарно физическият обем на износа за страните от ОНД за 2006 г. е

за периода 1992 – 2006 г. може да се извадят следните заключения:

- По отношение обема на износа, периода 1992 – 2006 г. може да бъде разделен на два подпериода. От 1992 г. до 1997 г. и от 1998 до 2006 г..

Първият период се характеризира със запазване на обема на износа за страните от ОНД, колебаещ се около нивото, достигнато през 1992 г., т.е. около 5 пъти по-нисък спрямо 1986 г.

Пиковата за износа 1995 г. показва, че шест години след “Промяната”, за някои традиционни български производства, все още има запазени съществени пазарни дялове в страните от ОНД и те са в състояние да произведат търсените количества. Примери за това са силно нарасналите дялове в износа на: ТП – 23.9 %, ВСП – 10.9 %, фармацевтична промишленост – 9.9 % и КП – 7.3 %.

Вторият период се характеризира със значителен спад на износа спрямо предходния. За 2006 г. с изключение на продуктите на ХКП и ВСП, които имат по-голям физически обем спрямо 1992 г., всички останали бележат спад на физическия обем от 2 до 70 пъти (табл. 6).

2 пъти по-малък спрямо 1992 г. и близо 13 пъти спрямо 1986 г..

Взимайки максималните стойности на физическите обеми на износа по водещи отрасли в периода 1992 – 2006 г., отчитайки инфлацията и след като извадим стойността на съответните физически обеми, реализирани за 2006 г. **получаваме следната годишна стойностна оценка по отрасли на загубения пазарен дял в страните от ОНД към 2006 г. спрямо пиковите години в периода 1992 – 2006:**

ХВП – 477 млн. щ.д., в т.ч.: ТП – 264 млн.щ.д., ВСП – 79 млн.щ.д. и КП – 52 млн. щ.д.;

ХКП – 149 млн. щ.д.;

ММП – 93 млн. щ.д.;

ЕЕП – 141 млн. щ.д.;

РАСТ. – 77 млн. щ.д.;

ККП – 36 млн. щ.д.;

ШП и ТТП – 29 млн. щ.д.

Общо за водещите в експортно отношение отрасли, към 2006 г. спрямо пиковите години в периода 1992 – 2006 г., са загубени пазари на стойност 1002 млн.щ.д.

По аналогичен начин се получава общата оценка на загубения пазарен дял в страните на ОНД към 2006 г. спрямо пиковия износ в периода 1986 – 1989 г., в размер на 7430 млн. щ.д., който е 50 % от целия износ на България за 2006 г.

След 2006 г. износьт започва силно да нараства и спрямо тази година за

2007 е близо 190 %, а за 2008 г. е близо 250 %. Тази тенденция се дължи на водещите групи стоки за последните години, в т.ч. нефтопродукти, медикаменти, гроздови вина и т.н. Вече отбелязахме причините поради, които този ръст на износа не може съществено да ограничи изключително високия отрицателен ръст на търговското салдо.

Внос

Водещи отрасли във вноса за 1992 г. с отн. дял по-голям от 5 % са: НГДП с отн. дял 44.1 %, ММП с отн. дял 12.0 %, ХКП с отн. дял 11.1 %, ЕТ с отн. дял 8.0 %, ЧМР с отн. дял 6.9 %, КаП с отн. дял 6.6 %. Сумарно общият дял на водещите отрасли е 88.7 % (табл. 7).

Водещи групи стоки във вноса за 1992 г.:

- Водещите двадесет и пет селскостопански стоки са с нищожен дял от порядъка на 1.2 % от общия внос от страните на ОНД;

- Водещи промишлени стоки са: газ, суров нефт, електрическа енергия, каменни въглища, нефтопродукти и горива, леки автомобили, памук, мунициии и други, вестникарска хартия, трактори и т.н. Общо водещите двадесет и пет стоки са с дял от 81.1 % и са на стойност 1017 млн. щ.д. (табл.8).

Таблица 7. Водещи отрасли във вноса за 2006 г. и индекси на физическия им обем спрямо 1992 г.

Отрасли	Относителен дял (%)		Индекс (%)
	1992 г.	2006 г.	2006 г.
НГДП	44.1	73.2	514.3
ЧМР	6.9	10.3	458.8
ММП	12.0	4.5	114.9
КаП	6.6	4.2	197.9
ХКП	11.1	1.5	42.4
ЕТ	8.0	-	-

Таблица 8. Водещи стоки във вноса на България от страните от ОНД през 1992 г.

(млн. щ.д.)

No	КОД по КН	Описание на стоката	ВНОС	Дял
ОБЩО ВНОС			1253,4	100,0
СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ				
1	2207	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	2,9	0,2
2	2301	ФУРАЖИ ОТ ЖИВОТИНСКИ ПРОИЗХОД	2,5	0,2
3	2403	РАЗНИ ВИДОВЕ ТЮТЮНИ И ЗАМЕСТИТЕЛИ	1,6	0,1
4	1703	ЗАХАРНА МЕЛАСА	1,0	0,1
5	1604	РИБНИ КОНСЕРВИ, ХАЙВЕР	1,0	0,1
6	0303	ЗАМРАЗЕНИ РИБИ	0,7	0,1
7	2401	СУРОВ ТЮТЮН	0,6	0,0
8	1006	ОРИЗ	0,5	0,0
9	2309	ХРАНА ЗА КУЧЕТА И КОТКИ	0,5	0,0
10	1517	МАРГАРИНИ	0,5	0,0
11	1520	ГЛИЦЕРИН	0,5	0,0
12	1516	ХИМИЧЕСКИ ПРЕРАБОТЕНИ МАСЛА	0,5	0,0
13	1512	СТЪНЧОГЛЕДОВО, ПАМУЧНО, ШАФРАНОВО МАСЛО	0,5	0,0
14	0202	МЕСО ОТ ЕДЪР РОГАТ ДОБИТЪК, ЗАМРАЗЕНО	0,4	0,0
15	0802	ЧЕРУПКОВИ ПЛОДОВЕ	0,3	0,0
16	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	0,2	0,0
17	0203	СВИНСКО МЕСО	0,2	0,0
18	1605	КОНСЕРВИРАНИ РАКООБРАЗНИ И МЕКОТЕЛИ	0,2	0,0
19	0405	МАСЛО	0,2	0,0
20	0307	МЕКОТЕЛИ	0,2	0,0
21	0408	ПТИЧИ ЯЙЦА БЕЗ ЧЕРУПКА	0,1	0,0
22	1302	РАСТИТЕЛНИ ЕКСТРАКТИ, ПЕКТИН, АГАР-АГАР	0,1	0,0
23	0406	СИРЕНА И ИЗВАРА	0,1	0,0
24	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	0,1	0,0
25	0407	ПТИЧИ ЯЙЦА С ЧЕРУПКА	0,1	0,0
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ			15,5	1,2
ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ				
1	2711	ГАЗ ПРИРОДЕН И НЕФТЕН	289,1	23,1
2	2709	СУРОВ НЕФТ	263,2	21,0
3	2716	ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ	100,7	8,0
4	2701	КАМЕННИ ВЪГЛИЩА, БРИКЕТИ	82,6	6,6
5	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	44,4	3,5
6	8703	ЛЕКИ АВТОМОБИЛИ	33,0	2,6
7	9306	МУНИЦИИ, СНАРЯДИ И ДР.	19,0	1,5
8	5201	ПАМУК	16,1	1,3
9	4801	ВЕСТНИКАРСКА ХАРТИЯ	14,9	1,2
10	8701	ТРАКТОРИ	14,3	1,1
11	7213	ВАЛЦДРАТ	13,9	1,1
12	4011	ПНЕВМАТИЧНИ ТУМИ	12,7	1,0
13	7216	ЖЕЛЕЗНИ ПРОФИЛИ	11,5	0,9
14	8528	ТЕЛЕВИЗИОННИ ПРИЕМНИЦИ	11,1	0,9
15	8418	ХЛАДИЛНИ МАШИНИ	10,4	0,8
16	7601	НЕОБРАБОТЕН АЛУМИНИЙ	9,9	0,8
17	7304	СТОМАНЕНИ ТРЪБИ И КУХИ ПРОФИЛИ, БЕЗШЕВНИ	9,7	0,8
18	2844	РАДИОАКТИВНИ ЕЛЕМЕНТИ И ИЗОТОПИ	9,6	0,8
19	7214	ЖЕЛЕЗНИ ПРЪТИ	9,5	0,8
20	4002	СИНТЕТИЧЕН КАУЧУК	8,8	0,7
21	8708	АВТОЧАСТИ	8,0	0,6
22	2601	ЖЕЛЕЗНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	6,6	0,5
23	8704	ТОВАРНИ АВТОМОБИЛИ	6,2	0,5
24	7207	ПОЛУПРОДУКТИ ОТ ЖЕЛЯЗО И СТОМАНА	5,8	0,5
25	4403	НЕОБРАБОТЕН ДЪРВЕН МАТЕРИАЛ	5,6	0,4
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ			1016,6	81,1
ОБЩО ЗА ВОДЕЩИТЕ СЕЛСКОСТОП. И ПРОМИШЛ. СТОКИ			1032,1	82,3

Таблица 9. Водещи стоки във вноса на България от страните от ОНД през 2006 г.

(млн. щ.д.)

№	КОД по КН	Описание на стоката	ВНОС	Дял
ОБЩО ВНОС			5162,9	100,0
СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ				
1	0402	МЛЯКО И СМЕТАНА, КОНЦЕНТР., ПОДСЛАДЕНИ	3,8	0,1
2	1806	ШОКОЛАДИ	2,8	0,1
3	2204	ГРОЗДОВИ ВИНА	1,5	0,0
4	0406	СИРЕНА И ИЗВАРА	1,0	0,0
5	1206	СЛЪНЧОГЛЕДОВО СЕМЕ	1,0	0,0
6	2208	СПИРТНИ НАПИТКИ	0,8	0,0
7	0303	ЗАМРАЗЕНИ РИБИ	0,7	0,0
8	1604	РИБНИ КОНСЕРВИ, ХАЙВЕР	0,6	0,0
9	0713	БОБОВИ КУЛТУРИ	0,5	0,0
10	1207	СЕМЕ ОТ ПАМУК, РИЦИН, СУСАМ, СИНАП И ДР.	0,4	0,0
11	2008	ЗАМРАЗЕНИ ПЛЮДОВЕ	0,4	0,0
12	0812	ПЛЮДОВИ ПУЛПОВЕ	0,3	0,0
13	2207	ЕТИЛОВ АЛКОХОЛ	0,3	0,0
14	1209	СЕМЕНА ЗА ПОСЕВ, СПОРИ	0,2	0,0
15	1512	СЛЪНЧОГЛЕДОВО, ПАМУЧНО, ШАФРАНОВО МАСЛО	0,2	0,0
16	1703	ЗАХАРНА МЕЛАСА	0,2	0,0
17	0404	СУРОВАТКА	0,1	0,0
18	0202	МЕСО ОТ ЕДЪР РОГАТ ДОБИТЪК, ЗАМРАЗЕНО	0,1	0,0
19	2106	ПРОТЕИНОВИ КОНЦЕНТРАТИ И ДР.	0,1	0,0
20	0809	КАЙСИИ, ЧЕРЕШИ, РАСКОВИ, СЛИВИ	0,1	0,0
21	1704	ЗАХАРНИ ИЗДЕЛИЯ БЕЗ КАКАО	0,1	0,0
22	2005	ЗЕЛЕНЧУКОВИ КОНСЕРВИ БЕЗ ОЦЕТ	0,1	0,0
23	0304	ФИЛЕТА ОТ РИБИ	0,1	0,0
24	0902	ЧАЙ	0,1	0,0
25	2301	ФУРАЖИ ОТ ЖИВОТИНСКИ ПРОИЗХОД	0,1	0,0
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ СЕЛСКОСТОПАНСКИ СТОКИ			15,6	0,3
ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ				
1	2709	СУРОВ НЕФТ	3210,1	62,2
2	2711	ГАЗ ПРИРОДЕН И НЕФТЕН	580,0	11,2
3	2701	КАМЕННИ ВЪГЛИЩА, БРИКЕТИ	218,5	4,2
4	7207	ПОЛУПРОДУКТИ ОТ ЖЕЛЯЗО И СТОМАНА	166,3	3,2
5	7601	НЕОБРАБОТЕН АЛУМИНИЙ	144,4	2,8
6	7208	ГОРЕЩО ПЛОСКО ВАЛЦОВАНО ЖЕЛЯЗО НАД 600 ММ	93,0	1,8
7	7213	ВАЛЦДРАТ	75,1	1,5
8	8401	ЯДРЕНИ РЕАКТОРИ	69,9	1,4
9	2601	ЖЕЛЕЗНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	43,1	0,8
10	2603	МЕДНИ РУДИ И КОНЦЕНТРАТИ	41,4	0,8
11	7209	СТУДЕНО ПЛОСКОВАЛЦОВАНО ЖЕЛЯЗО НАД 600 ММ	37,9	0,7
12	7403	РАФИНИРАНА МЕД И СПЛАВИ	33,9	0,7
13	7304	СТОМАНЕНИ ТРЪБИ И КУХИ ПРОФИЛИ, БЕЗШЕВНИ	29,9	0,6
14	7216	ЖЕЛЕЗНИ ПРОФИЛИ	19,6	0,4
15	2710	НЕФТОПРОДУКТИ, ГОРИВА	18,9	0,4
16	8704	ТОВАРНИ АВТОМОБИЛИ	17,6	0,3
17	8703	ЛЕКИ АВТОМОБИЛИ	14,2	0,3
18	7228	ПРЪТИ И ПРОФИЛИ ОТ ЛЕГИРАНИ СТОМАНИ	12,4	0,2
19	4011	ПНЕВМАТИЧНИ ГУМИ	11,4	0,2
20	4801	ВЕСТНИКАРСКА ХАРТИЯ	11,3	0,2
21	8701	ТРАКТОРИ	11,1	0,2
22	8607	ЧАСТИ ЗА Ж.П. ПОДВИЖЕН СЪСТАВ	10,8	0,2
23	2704	КОКСОВЕ И ПОЛУКОКСОВЕ	10,3	0,2
24	8605	ПЪТНИЧЕСКИ, ПОЩЕНСКИ, БАГАЖНИ ВАГОНИ	8,9	0,2
25	8708	АВТОЧАСТИ	8,5	0,2
ОБЩО ЗА 25-ТЕ ВОДЕЩИ ПРОМИШЛЕНИ СТОКИ			4898,5	94,9
ОБЩО ЗА ВОДЕЩИТЕ СЕЛСКОСТОП. И ПРОМИШЛ. СТОКИ			4914,1	95,2

Водещи групи стоки във вноса за 2006 г.:

- Водещите двадесет и пет селскостопански стоки са с нищожен дял от порядъка на 0.3 % от общия внос от страните на ОНД;

- Водещи промишлени стоки са: суров нефт, газ, каменни въглища, полупродукти от желязо и стомана, необработен алуминий, горещо плоско валцовано желязо над 600 мм, валцдрат, ядрени реактори, железни руди и концентрати, нефтопродукти и горива, железни пръти, коксове и полукоксове, и т.н. Общо водещите двадесет и пет стоки са с дял 94.9 % и са на стойност 4898.5 млн.щ.д. (табл. 9).

Важна тенденция в импорта от страните на ОНД за периода след 1990 г. е бързото намаляване на вноса на отраслите: ММП, ЕЕП и ХКП, които и

към днешна дата остават с много малък относителен дял. Тази тенденция потвърждава стремежът на българските вносители към качествени стоки.

През целия изследван период водещи в импортната структура са суровините и енергоносителите, които в края на периода достигат изключително висок относителен дял от общия внос за България. Потвърждава се вече направеното заключение за голямата зависимост на българската отраслова икономика от внос от ОНД на енергийни ресурси, суровини и материали. През последните години значителният внос на различните видове желязо е свързан с бума в строителството и сравнително пониски цени.

Таблица 10. Съкращения на имената на отраслите и други съкращения

РАСТ - Растениевъдство	ХВП - Хранително-вкусова промишленост
ЧМР - Черна металургия и рудодобив	МП - Месна промишленост
ЕТ - Електроенергия и топлоенергия	КП - Консервна промишленост
КаП - Каменовъглена промишленост	ВСП - Вино и спиртни напитки
ШП - Шивашка промишленост	ТП - Тютюнева промишленост
ТПП - Текстилна и трикотажна промишленост	ХКП - Химическа и каучукова промишленост
ММП - Машиностроителна и металообработваща промишленост	ККП - Кожарска, кожухарска и обувна промишленост
ЕЕП - Електротехническа и електронна промишленост	НГДП - нефтодобивна и газодобивна промишленост
Кор. - Коригиран	Отн. - Относителен
Вер. - Верижен	КН - Комбинирана номенклатура на митническата тарифа
ОНД - Общност на независимите държави	

Заклучение

Констатираните силно негативни тенденции в стокообмена на България със страните от ОНД, в т.ч. с Русия и Украйна са следствие от външните и вътрешни политико – икономически условия в периода 1986 - 2008 г. По-важните причини за това състояние на износа и вноса са:

1. В периода 1986-1990 г. специализацията на България по линия членството ѝ в СИВ и политическите договорености със СССР са ѝ осигурявали големи пазарни дялове. В

експортната ѝ структура присъстват значителен брой групи стоки със средна и висока добавена стойност, които осигуряват положително търговско салдо.

2. От 1991 г., с разпадането на СИВ, България започва бързо да губи специализация по отношение на традиционни производства и производства със средна и висока добавена стойност и съответни пазарни дялове.

3. След 1991 г., с нищо неоправданата рязка промяна на българската външна политика към страните от ОНД и

най-вече Русия бързо допринесе за ликвидиране на възможностите за преференциален износ към тях.

4. Българската структурна реформа започна с близо седем години закъснение и приватизацията се проведе без да бъдат привлечени чуждестранни стратегически инвеститори. По тези причини българските производства с висока и средна добавена стойност нямат достатъчна конкурентоспособност за да задържат традиционните си пазари в ОНД.

5. След така извършената приватизация, водещите производства са предимно в преработвателната промишленост, в която все още преобладаващо оборудването е от страните от ОНД. Тези факти обясняват голямата зависимост на българската отраслова икономика от внос на енергийни ресурси, суровини и материали. Тази зависимост се потвърждава и от общата експортна структура на България и голямата корелация между темповете на растеж на износа и вноса.

6. На този етап от развитието на отрасловата икономика може да се твърди, че икономическият ръст на България е силно зависим от вноса на енергийни ресурси, суровини и материали от ОНД и по-конкретно от Русия.

По какъв начин може да се преодолее изключително големия търговски дефицит в стокообмена:

- България трябва да осигури условия за развитие на промишленост с преобладаващи високотехнологични производства и по този начин значително да се намали необходимостта от внос на енергийни ресурси и суровини;

- Трябва да се насърчат традиционните български производства с висока и средна добавена стойност, които да могат конкурентно да навлизат на пазарите на ОНД и по този начин също да се намалява отрицателното търговско салдо.

До ден днешен в програмите на правителствата на България няма ясни и прагматични насоки за бързо развитие на икономиката в посока на високотехнологични и с висока добавена стойност производства. **Проблемът с изключително големия търговски дефицит със страните от ОНД и други страни не може да бъде решен, без да се направи политически консенсусна национална икономическа програма за създаване на благоприятни (конкурентни) условия за развитие на експортно ориентирани производства, бази-рани на българските традиции в това отношение и на сериозни чужди инвестиции за създаване на производства с висока добавена стойност, в т.ч. и на високо технологични производства.**

Информационни източници:

1. Интернет сайт на Българската народна банка: <http://www.bnb.bg>
2. Интернет сайт на Националния статистически институт: <http://www.nsi.bg>
3. Статистически годишници на НСИ, 1986 - 2009 г.
4. International Monetary Fund – International Financial Statistics, 1986 – 2008